

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

FRAMÅT

Pris
nr. 3.50
per år.

Tidskrift
Utgifven af Göteborgs Kvinnoförening.

N:o 6.

1886.

1:sta årg.

J. A. Wettergren & Co., GÖTEBORG.

rekommendera sitt stora, rikt sorterade lager af engelska, franska
och tyska Mode- och Manufakturvaror såsom

Klädningsstyger,

svarta och kulörta **Sidentyger, Möbel- och Gardintyger,**

Sorgtyger i alla moderna genres,

äfven äkta fransk **Svart Merinos,**

af erkänt bästa fabrikat till dagens lägsta priser.

☛ Prover sändas på begäran till landsorten franko. ☛

Kappmagasinet

erbjuder under hela året det största och rikhaltigaste urval af det nyaste i

Jaquetter, Paletåer, Dolmaner och Regnkappor,

allt till de billigaste priser i förhållande till varornas godhet.

J. A. Wettergren & Co.

GÖTEBORG

Distribueras af
WETTERGREN & KERBER.

1886.

Tryckt å
D. F. BONNIERS BOKTRYCKERI.

Sjöförsäkrings-Aktiebolaget

OCEAN

i **Göteborg**

afslutar försäkringar mot sjöskador å **varor**, å **kasko**, äfvensom försäkringar mot förluster å **bodmerier**, **frakter**, **fraktförskotter**, **landtransporter** m. m. till billiga premier och på liberala vilkor.

Kontor: Lilla Torget N:r 6.

Sveriges fullständigaste affär i

Ullgarn, Tricotage och Tapisseri

med tillhörande egen fabrikation, sysselsättande omkring 500 arbetare.

Schatteringsfärgeri för Ullgarn.

Årets produktion 600,000 R . Smettfri och arsenikfri färgning garanteras. Såsom innebörd häraf finnes ofvanstående skyddsstämpel vidfäst hvarje härtva.

Strumpsticknings-Maskiner

af mest erkända fabrikat.

Vår omsättning under året circa 200 stycken. Ägandet af en dylik maskin lemnar ett säkert lefvebröd och oberoende.

**Aug. Johansson Mark & Co.,
Göteborg.**

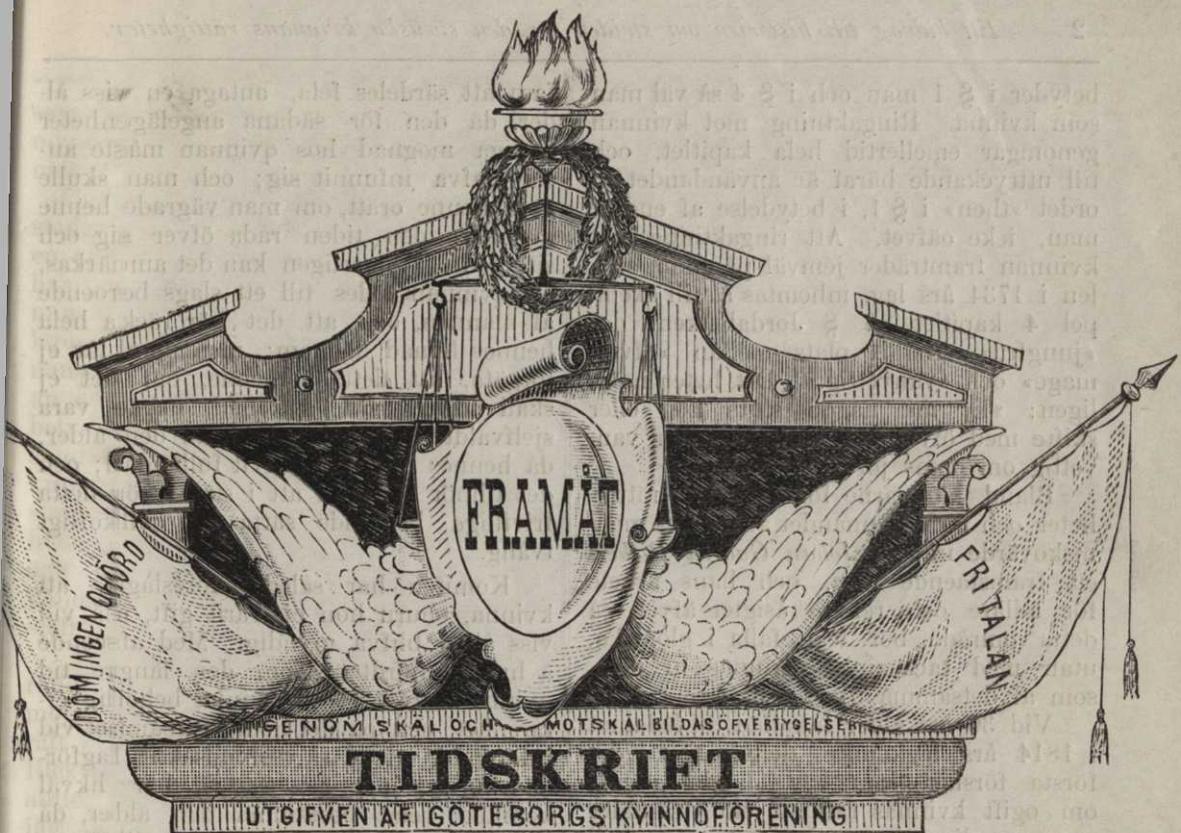
Hannah Antonson,

Kyrkogatan 27, Göteborg.

**Specialaffär: Monogramstämpling
af papper och kuvert.**

Accidens & Visitkort-Tryckeri.

Pappers och Kortvaruhandel.

N:o 6.

15 Mars.
Första årgången.

1886.

Ett bidrag till historien om striden för den svenska kvinnans rättigheter.

Som bekant är, har frågan om likställighet mellan man och kvinna i rättighet att vid viss ålder vara myndig blifvit löst genom lagen af den 5 Juli 1884, hvars § 1 innehåller stadgande om lika myndighetsålder för man och för ogift kvinna, eller 21 år.

Genom kongl. förordningen den 15 Juni 1858 hade ogift kvinna blifvit berättigad att vid fylda 25 års ålder sig och sin egendom sjelf råda och förestå, så framt hon hos vederbörlig domstol anmälde sin önskan att myndigheten utöfva; hvarefter det i kongl. förordningen

den 16 November 1863 blifvit stadgadt, att ogift kvinna, utan dylik anmälan, vore myndig vid 25 års ålder.

Före 1858 års förordning gälde 1734 års lag, i hvilken 19 kap. Ärfdabalken var affattadt sålunda:

»1 §. Then, som ej hafver fylldt tjugu ett åhr, äge icke macht att sjelf förestå sitt arf. Kan han sig något förvärfwa, theröfwer må han sielf råda, sedan han femton åhr gammal är.

2 §. Mö, af hwad ålder hon vara må, stånde under förmynderskap.

3 §. Enka råde sig och gods sitt sielf.

4 §. Then för wanwett, slöseri, eller andra orsaker, ej kan wårda gods sitt; warde under förmyndare stald.»

Det vittnar just icke om något »klassiskt» i 1734 års lagspråk, hvilket ännu i dag prisas såsom i sitt slag ööfverträffligt, att ordet »then» uti §§ 1 och 4 af sagda kapitel icke har sammå betydelse; det

betyder i § 1 man och i § 4 så väl man som kvinna. Ringaktning mot kvinnan genomgår emellertid hela kapitlet, och till uttryckande häraf är användandet af ordet »then» i § 1, i betydelse af endast man, icke oäfvat. Att ringaktning mot kvinnan framträder jemväl på andra ställen i 1734 års lag, inhämtas af till exempel 4 kapitlet, 7 § Jordabalken, der »jungfru» erhållit plats mellan »öfvermage» och »vanvettig.» Det heter nämligen: »Ej må någon sluta köp eller skifte med öfvermage, jungfru eller vanvettig om deras jord.»

Bland kämparne för kvinnans rättigheter och för erkännandet af hennes menniskovärde intager *Johan Gabriel Richert* ett framstående rum, och hans arbete för ädlare och renare åsichter äfven på detta område bör icke falla i glömska, utan med tacksamhet minnas af dem, som af detsamma njuta frukterna.

Vid 30 års ålder inkallad till ledamot i 1814 års lagkomité, deltog han i det första förslaget, som här i landet afgafs om ogift kvinnas rätt att vid viss ålder vara myndig, på sätt komiténs protokoll för den 1 Juli 1817 utvisar. Detta förslag bibehölls vid den revision, som af komitén verkställdes år 1825 och formulerades sålunda: »Man vare myndig, då han fyllt tjuogoett år: är han gift, innan han den ålder uppnått; vare ock då myndig. Ogift kvinna vare myndig, då hon fyllt tjugofem år. Enka, så ock hustru, som från mannen lagligen skild är, vare myndig, ändå att hon den ålder ej uppnått. Kan den, som omyndig är, genom eget arbete sig något förvärva; råde deröfver sjelf, då han eller hon femton år gammal är.»

Motiveringen lyder sålunda:

»Härefter har fråga förekommit, om man i förslaget borde bibehålla lagens förra stadgande, att ogift kvinna, af hvad ålder hon vara må, skall stå under förmyndare.

Om det icke kan nekas, att kvinnan, genom den uppfostran hon njuter inom en trängre huslig krets, måste längre än mannen sakna den erfarenhet, som fordras för att sköta yttre angelägenheter och sjelf förestå sin egendom, följer deraf likväl icke, att denna erfarenhet alltid skall brista henne. Man kan, utan

fara att särdeles fela, antaga en viss ålder, då den för sådana angelägenheter nödiga mögnad hos kvinnan måste anses hafva infunnit sig; och man skulle göra henne orätt, om man vägrade henne att efter den tiden råda öfver sig och sitt gods. Visserligen kan det anmärkas att kvinnan födes till ett slags beroende af mannen, och att det bör räcka hela hennes lefnad igenom; men man får ej förgäta, att detta beroende, om det ej skall förfela sitt syftemål, måste vara sjelfvaldt hos kvinnan ifrån den ålder, då hennes bildning blifvit fulländad; och det tillhör ej lagen att i stället för detta frivilliga beroende sätta ett ovilkorligt tvång.

Komitén har således föreslagit, att kvinna, ehuru hon ej varit gift, må vid viss ålder blifva myndig. Med afseende å hvad anfördt är, om den längre tid kvinna tarvar för att vinna behöflig erfarenhet, och på det nödig varsamhet vid införandet af en så hufvudsaklig lagförändring ej må åsidosättas, har likväl komitén velat bestämma den ålder, då ogift kvinna skulle vara myndig, till tjugofem år.»

År 1844 kallades Richert till ledamot i lagberedningen, som efter granskning af lagkomiténs förslag afgaf, under den 27 November 1847, nytt förslag till bland annat ärdabalk. I detta nya förslag frånträdde beredningens flertal komiténs stadgande om ogift kvinnas myndighet och bibehöll 1734 års lag i denna del, så att ogift kvinna, af hvad ålder hon vara mände, skulle vara omyndig; dock ansågs ogift kvinna böra få sjelf råda öfver sin årliga inkomst under tillsyn af förmyndare, »att ej så mycket af denna inkomst tillgripes, att kvinnan kan komma att sakna hvad för hennes framtida bergning tarivas.»

Richert, med hvilken professor *P. E. Bergfalk* instämde, afgaf häremot följande reservation:

»Jag bibehåller oförändradt, under åberopande af lagkomiténs motiver, det stadgande om kvinnas myndighet, som förekommer i lagförslaget 2 § af detta kapitel, så lydande:

»Ogift kvinna vare myndig, då hon fyllt tjugofem år. Enka, så ock hustru,

som från mannen lagligen skild är, vare myndig, ändå att hon den ålder ej uppnått.»

Under de trettio år, som förflutit, sedan stadsgadet om ogift kvinnas rätt att vid en viss ålder vara myndig först föreslogs, har jag blifvit mer och mer befastad i min öfvertygelse om rättvisan deraf. Det lärer och knapt kunna bestridas, att kvinnans bildning, ej mindre här i Sverige än annorstädes, under denna tid gjort så betydliga framsteg, att hon nu mera i sundt vett och klok beräkning torde kunna i allmänhet mäta sig med den stora mängden af andra könet. Jag tror henne således, nu vida mera än förr, äga anspråk att se sitt sanna värde erkänt äfven i frågan om rättigheten att själf råda öfver sig och sitt gods.

Man har mot mig åberopat de yttranden, som blifvit afgifna af sex ledamöter i högsta domstolen, tre i Göta hofrätt och två i hofrätten öfver Skåne och Blekinge. Med den djupa aktning jag alltid hyser för andras tankar, bygger jag dock icke på auktoriteter min egen öfvertygelse. Men för dem, som möjligtvis bedöma en mening efter de mer eller mindre goda namn den har för sig, kan det måhända vara intressant att veta, hvilka de män voro, som i lagkomitén med mig sammanstämde uti förslaget att göra kvinnan vid en viss ålder myndig. Enligt komiténs protokoll för den 1 Juli 1817 och d. 16 November 1825, voro dessa: justitie statsministern, grefve Gyllenborg, statsrådet, grefve Rosenblad, justitieråderna Poppius och Blom, justitie ombudsmannen Törneblad, landshöfdingen, friherre Edelcreutz, vice presidenten Rolén, hofrättsrådet Widman, kommerserådet Zenius, advokattfiskalen Staaf och jurisdjunkten, doktor Afzelius.

Jag tror, såsom jag nyss förklarar, icke mycket på personliga auktoriteter; men deremot lägger jag stor vikt på de vittnesbörd om människokulturens gång i världshistorisk betydelse, som civiliserade nationer uttalat i sina lagar; och i detta hänseende vill jag nämna, att ogift kvinna efter Romersk rätt och således i alla de länder, der den för närvarande gäller, likasom efter Preussiska, Österrikiska, Badiska, Würtembergska, Fransyska, Engelska, Skotska och Nordame-

rikanska lagarna tillgodonjuter samma myndighet som mannen.

Att denna rätt, hvaraf kvinnan i så många länder, och ännu flera, som skulle kunna uppräknas, dels från lång tid tillbaka varit och dels genom senare lagstiftningar kommit i utöfning, der visat sig skadlig, eller att fråga någonstädes varit väckt om den ringaste inskränkning deri, har jag ej kunnat upptäcka. Äfven i Norrige, der kvinnan intill de sistförflutna åren varit lika omyndig som hos oss, har man nyligen tagit ett icke obetydligt steg till lossande af de hårda banden på hennes frihet. Och sedan man i Sverige äntligen (1845) kommit derhän i rättvisa, att lagen gjort kvinna jemngod med man i arf och giftorätt, är jag säker, att den dag ej skall vara allt för långt borta, då man upphör att, i afseende på förmågan att sig och sitt gods själf råda och förestå, behandla den svenska kvinnan såsom mindre vetande.

I det föreslagna senare momentet af 5 §, om ogift kvinnas rätt att råda öfver sin årliga inkomst, finner jag icke något antagligt surrogat för myndigheten. Det kan vara godt nog såsom medel att låta rika kvinnor trösta sig öfver förödmjukelsen att anses för oskickliga till fri förvaltning af sin egendom; men det öppnar ingen utväg för den mindre bemedlade kvinnan att, genom nedläggande af sin ringare förmögenhet i nyttiga företag efter eget val, bereda sig en själfständig bergning. Äfven såsom öfverröstad i fråga om kvinnans oinskränkta myndighet, finner jag mig således ej belåten med detta stadgande.»

* * *

Richert hade den tillfredsställelsen att upplefva den tid, då hans förutsägelse om lagstadgad myndighet för ogift kvinna gick i fullbordan. Han dog nämligen den 2 Januari 1864 och således efter utfärdandet af den ofvan nämnda förordningen af den 16 November 1863. Med den orubbliga öfvertygelse om det rättas och godas seger, den lifliga önskan om människornas framåtgående i bildning, upplysning och inbördes kärlek, hvaraf han till sitt sista ögonblick genomträngdes, skulle han utan tvifvel med glädje

hålsat 1884 års lag såsom ett ytterligare steg i riktningen mot den fullständiga jernlikhet mellan man och kvinna, som utgör ett oefftergiftigt vilkor för verklig rättvisa.

C. W. D.

Et ægteskab.

Fortælling af *Amalie Skram*.

Det var nytårsdags morgen. Hele natten var sneen falden fredeligt og lodret fra en sort himmel, der hang lav og tung udover byen. Nu, i grålysningen holdt det op at sne. En bris fra nordost gjorde revner i disigheden, og luften fik efterhånden en klar og blå farve.

Nede på Sehesteds plads holdt husportnerne på at skufle sneen afvejen. Snart havde de fåt istand en temmelig bred passage, der løb langs med den halvcirkelformede runding, som dannes af de smukke, karnapsmykkede bygninger på dette sted. Midt på pladsen lå sneen som en alenhøj vold, kastet op omkring vandspringet med det lille bassin og figuren på toppen.

Så kom tjenestepigerne trippende med sine små, brunlakerede hankekurve, postbudene svingede ind i portrummene, mælkemændene indfandt sig med sine vældige blikspande, og i lejlighederne her og der blev vinduerne smækket op.

I en af andenetagerne tilløjre for vandspringet gik stuepigen og törrede stöv i en elegant udstyret lejlighed, med rummelige, tæppebelagte værelser, hvoraf det midterste, med de store, brudte hjørnevinduer, gav indtryk af at ligge i et tårn.

Stuepigen var færdig med sit arbejde. Hun lukkede vinduerne og så sig prøvende om. Så gav hun fruens ibenholdsskrivebord med de fine messingbeslag endnu en overhaling med stövekluden, lagde flere koks på kaminen i kabinetet og begav sig så på vej til skabværelset for at pudse lamperne.

»Nå er det galt igjen» — sa kokkepigen med en liden, kraftig hoderysten, idet hun strög forbi hende ude i baggangen med to par blankpudsede stövler i hånden og en herredragt, hængende over armen. »Han gir sig, så det er fælt å høre på.»

»Nådda!» — svarte stuepigen og drejede sig hurtig om. Derpå slap hun dörklinken til skabværelset og fulgte i hælene på kokkepigen med stövekluden i hånden. På de blöde filtsko listede de forsigtig nedover den smalle gang, som løb langs med spisestuen og anretningsværelset. Ved enden af denne stansede de og gav sig til at lytte udenfor en dör.

En dump stönnen trængte ud til dem; af og til fik de fat i ord, der löd som skrig af angst eller voldsom vrede, eller det skiftede over i en hviskende jamren.

Op og gennem det hele hörte de med mellemrum en stemme, som tyssed og bad og talte beroligende.

Kokkepigen satte varsomt stövlerne fra sig og hang klærene op på en knage ved dören. Imens böjede stuepigen sig ned og keg indad nöglehullet.

»Han slår om sig med armene og spræller med benene» — hviskede hun. »Jöses! der farer han endebent op i luften.»

»Er de opståt?» spurgte kokkepigen.

»Han i altfald ikke, fruén kan jeg ikke se.»

»Gå væk, la mig!» — og kokkepigen skubbede den anden tilside og tög nöglehullet i besiddelse. Lidt efter blev det stille, og pigerna luskede tilbage til kökkenet.

»Gud fader ved, hvad som plager den manden» — begyndte så stuepigen. »Du skal se, han går af med forstanden.»

»Går! Jeg synes han alt er gåen, ja, for rigtig kan han da aldrig i verden være, slig som han gebærder sig» — var svaret.

»Nej, en sku' jo tro det,» bemærkede stuepigen med en grundende mine.

»Kan en vente and't» — satte så kokkepigen i. »Han, som har omgå'tes gale folk dag ud og dag ind i så mange herrens år. Og en styg fyr skal han osså ha været.»

»Stakkers fruén, jeg vilde ikke være i hendes klær, nej ikke for aldrig det» — sukkede stuepigen.

»Ja, der ser de straffen» — nikkede kokkepigen. Der kan aldrig være velsignelse med at holde galehus. Det skulde ikke undre mig, om både fruén og han havde fåt sig en smæk.» Hun förte, mens hun talte, hånden op til panden og bankede betydningsfuldt på den.

»Ja, men etsteds må de jo være, de gale osså. Hvad sku' her bli af, hvis de fik gå löse omkring?»

»Har di ikke Gaustad og slige steder, som er indsat af gud og kongen? Når an-

dre befatter sig med at ha anstalter for dem, så frister de Vorherre, det siger altid min svoger, kirkesangeren, og han har læst så meget om de deler.»

— Inde i soveværelset lå doktor Holm og frue fremdeles i sine senge. Han var falden hien i slummer efter anfaldet og drog nu åndedrættet dybt og roligt. Med mellemrum fortrak hans ansigt sig i en styg grimace, medens legemet rystedes som i krampe.

Hans kone havde løftet sig op fra puden. Støttet på albuen, lå hun og betragtede sin mand. Det lysebrune, temmelig gråsprængte hår krusede sig varmt og blødt om tindingerne og faldt i en svær fletning ned over skulderen. De fyldige, tæt sammenklemt læber var trukket ned i mundvigerne, brynes buer løftet som i smerte, og de mørkeblå, smuktførmede øjne stirrede med et spændt og bekymret blik. Daggryet, der trængte in gennem et bobinets rullegardin, fyldte stuen med et blegt lys, men fra de mørkerøde tæpper og sengeombæng fik fru Holms hvide kinder et svagt skjær af en varmere farvetone.

Hun tænkte på, hvor oldingagtig affaldig hendes mand så ud, når han sov. Den høje, brede pande lå i posede folder, øjnene dybt indsunkne med blåsorte omgivelser, på de spidse kindben sad en mængde rynker. Næsen var bleven så skarp og lang, håret var næsten borte. Når han lå således på ryg, så det ud som om hele hodet var skaldet. Og så dette præg af uro og nag, som lå i hværeneste af ansigtets linjer. Dette drag af træthed og græmmelse om de halvtåbne læber. Han lignede . . . nej, hun turde ikke tænke, hvad han lignede.

Hun drog et lydløst suk, lagde sig tilbage på puderne og foldede hænderne over brystet. Hun bad. Bad, som hun hver morgen plejede, om kraft og styrke til den dag, der forestod. Men fremfor alt bad hun om kjærlighed, så hun kunde gjøre sin pligt, ikke sukkende, men med tak og tro til den gud, der havde elsket hende først og revet hende ud fra syndens herredømme. Som synderinden i evangeliet, der elskede meget, fordi hendes mange synder var forladte, således vilde også hun elske tilbage først og fremst gud og gennem ham sin mand, sine børn, ja, selv det kors og den tugt, som Vorherre havde hjemsøgt hende med. Da vilde alt bli let at bære, for da skulde hun daglig smage den fred, som overgår al forstand. Og så bad hun også om helbredelse for sin syge

mand, om at gud for Christi døds skyld vilde spare ham og hende for dette forfærdelige, som så længe havde hængt truende over dem, at han vilde gi ham hans åndelige sundhed tilbage og bevare hans forstand, så at han kunde omvende sig til gud og bli et af hans benådede børn. Og hun begyndte og endte med at minde gud om løftet, der var givet de troende: »Sandelig, sandelig siger jeg eder, hvad som helst I bede faderen om i mit navn, det skal eder gives.»

En følelse af tillid og fortrøstning drog svalende gennem hendes sind. Siden lillejulaften havde hun mærket bedring.

Hun var vis på det, hvormeget end doktor Thomsen rystede på hodet, når hun talte om det. Hallucinationerne, når han om morgenen vågnede op af sine vilde drømme, var jo rigtignok af samme styrke og varighed. Men det hun knyttede sit håb til var, at han i alle disse dage havde været ganske normal, når anfaldet var over, og ikke en eneste gang, som så ofte før, gåt i ørske opover dagen uden at kunne gjøre sig fri fra eller bli klar over sin hallucinerede tilstand. Når han bare ikke gjorde det, var der jo ikke tale om, at han kunde anses som sindsforvirret. Hallucinationer var ikke det samme som vanvid. Det behøvede jo bare at være resultatet af et overanstrengt nervesystem. Derfra skrev sig også hans pirrelighed og heftighed. Det var sygdommens skyld, at han var så vanskelig at omgås. Hun måtte være tålmodig og også få gutterne til det, især Sigurd, der var så gjenstridig af karakter.

Hvereneste morgen i denne tid havde hun med angst og spænding vogtet på minespillet i hans ansigt, når han var bleven rolig efter paroxysmen, for at læse sig til hvad hun havde i vente. Og når han så var begyndt at tale, havde hun hver gang set, at hun havde ret i sin formodning. Der havde ikke været spor af uklare forestillinger at mærke. Efterhånden var så forvisningen om, at gud endelig havde bønhørt hende, dalet ned over hende. På sine knæ havde hun takket gud for hans store nåde og var bleven ved med at bede og påkalde.

»Hjælp! Hjælp! lad mig være, I, böddeltølpere!» skreg pludselig doktor Holm og slog fra sig med begge arme, i det han strittede imod som en, der værger sig mod et voldeligt overfald.

»I alle! Nej, fanden skal ta jer. Har I da ingen samvittighed? Går op til jeres eget

sted, I blodhunde, som piner ofrene og ler til deres jammer. Hjælp! Hjælp! Er der ingen, som vil være retfærdig!» Han slog og sparkede, mens blikket flyttede sig lynsnart, ligesom hoppende i rummet umiddelbart over hans seng.

Hans kone kastede sig over ham og kjæmpede for at gribe fat i hans hænder.

»Men Carsten, kjære, snille Carsten, kom til Dig selv!» — bad hun med skjælvende stemme. »Du er jo hos mig, her i sengen Din. Der er ingen, som vil gjøre Dig noget, ingen, ingen, ingen! Du er alene med mig, hører Du, Carsten!»

Hun havde fåt sin ene hånd under hans nakke, med den anden holdt hun om hans arm, og ordene flød som en strøm fra hendes læber, de bedste og kjærligste hun kunde finde.

Men han ændsede hende ikke.

Pludselig rev han sig løs og kastede sig over til den anden side, så at overkroppen hang helt ude af sengen. Han stemmede albuen mod gulvet, og idet han holdt den anden arm afværgende foran ansigtet og böjede hodet tilside med en bevægelse fuld af rædsel, vedblev han i en lav, besværgende tone: »I skal ikke røre mig, siger jeg. I skal ikke! I er ikke værd at lægge hånd på det hellige, thi vi som lider, vi er hellige, og så kalder I os vanvittige, og I, som er glade, I er som de umælende, der ikke kan lide, fordi I ikke kan tænke, og så kaldes I kloge. Nej, siger jeg, nej!» Det sidste ord døde hen i et langt, jamrende råk.

Fru Holm, som var sprunget frem af sengen, stod på de bare fødder og böjede sig over ham. Hun vidste, at det ikke kunde nytte at røre ved ham, for han atter blev stille. I sin kvide vred hun fingrene i hverandre og flyttede sig nervøst frem og tilbage. Et par gange dækkede hun et øjeblik ansigtet med sine hænder og bevægede overkroppen på en hastig, hensigtsløs måde.

»Ser I ikke, hvad der foregår, — begyndte han straks efter i en forandret tone, hæst hviskende. Han spilede øjnene op og lod dem langsomt vandre rundt til alle sider, som havde han hele himmelhvælvingen over sig. »Der kommer solen, den løber mod jorden, se, se, se,» — han talte med en rivende hurtighed, »dens ild er slukt, luften er bleven selvlysende lige mod jorden, ned på den, det er dommedag, — bom, bam, bamberam!» Det sidste lød som en dump,

skurrende skratten. I det samme faldt hovedet bagover. Han var besvimet.

Med opbydelsen af alle sine kræfter, fik fru Holm sin mand løftet op fra gulvet. Mens hun med den ene hånd støttede hans livløse legeme op mod sit bryst, gjorde hun med den anden hodegjærdet højere, for hun lagde ham tilbage på puderne. Så stænkede hun ham med vand og eau de cologne, gned ham under hjertekulen og holdt ham naptadråber under næsen. Kort efter åbnede han øjnene, så sig om med et træt blik, tog sig flere gange til panden og klappede tilsidst sin hustrus kolde kind. Så lå han stille hen med lukkede øjne. Af og til undslap der ham et suk, som syntes at arbejde sig frem langt indvendig fra.

Fru Holm begyndte at klæde sig på, mens hun hyppigt skottede til sin mand. Hun bemærkede, at hans blik på en speidende måde i et væk rettedes mod døren, og at hans fingre kramsede og kneb i sengetæppet. Kom hun til at støde mod noget på vadskeservanten eller toiletbordet, tyssede han heftig og lyttede forskræmt.

Hun vilde tale til ham, men lyden af hendes stemme kvaltes i struben. Var det virkelig muligt, at han lå der og pintes videre fort af de forvirrede fantasier, nu, han skulde været klar og rolig?

Var han da falden tilbage?

»Hvad er det, vennen min?» fik hun tilsidst med møje frem. »Hvorfor ser du så mod døren?»

»Hys!» sa han utålmodigt og løftede hånden. »De er der endnu, hör!» — og han blev ved at lytte anstrængt.

»Hvem er der, mener Du Carsten?» spurgte hun med et sygt smil og gik hen til sengen.

»Hvad vil Du plage mig for? De, som vilde ta mig, naturligvis» — det kom ængsteligt hviskende. Aa, men lad dem ikke slippe ind, jeg ber Dig, Elise!» Han rakte hænderne bedende op imod hende.

»Men Du har jo drømt det, Carsten. Husker Du ikke, at det bare er en drøm?»

»Drøm» — han rystede mismodig på hodet.

»Ja vist, som så ofte før. Du ved, Du drømmer så tydeligt. Det tar tid, før Du får arbejdet Dig ud af det igjen. Men ikke sandt, nu vil Du være flink, — nu ved Du, at det er som jeg siger?» — Hun strøg ham kjærligt over panden.

»De er derude, de lurer på mig, jeg forsikrer Dig Elise! Hör!»

»Ja, så se selv da, Carsten» — hun fløj hen og åbnede døren på vid væg. Ikke et menneske her.»

Der blev et dæmpet rabalder derudenfor. Stuepigen rendte panden mod kokkepigen. De blankpudsede støvler røg bortover et stykke. Kokkepigen lod som om det var dem hun først nu var kommen med, og havde sluppet dem af vanvære; hun samlede dem sammen og satte dem hen på sin plads. Stuepigen gav sig med stor iver til at rulle den lange stråmatte sammen, noget hun ellers kun gjorde onsdag og lørdag, når gangen skulde sæbevaskes.

Fru Holm kneb læberne sammen og rødmede af vrede.

»Hvad skal De med matten?» spurgte hun.

»Jeg skulde feje» — kom det forfjamsket fra stuepigen, som blev ved at gå baglængs, foroverbøjet, rullende på matten.

Kokkepigen var i en fart smuttet tilbage til køkkenet.

Doktor Holm havde rejst sig i sengen. Han holdt de knyttede hænder afværgende ud foran sig. Men straks efter gled der et udtryk af lettelse hen over hans træk. Rolig lagde han sig tilbage på puderne.

»Nu da, Carsten, er Du nu overbevist?» spurgte fru Holm, da hun havde lukket døren.

»De kommer nok igen, de asener» — mumlede han. »Men ser Du, jeg havde ret i, at der var nogen» — han så triumferende ud. »Mig lurer de ikke, jeg hører altfor godt.»

(Forts.)

Kvinlig lækareverksamhet.

Af de nya verksamhetsområden, som i vår tid ifrågasatts för kvinnan ännu mera för det allmänna bästas skull än för hennes egen, torde läkarens kunna betraktas såsom det viktigaste och såsom det, för hvilket arten af hennes begåfning och hennes skaplynne göra henne mest lämplig. Och dock har mot denna tankes förverkligande rest sig ett starkt och segt motstånd — kanske mest inom läkarnes egen, högt aktade korporation.

Man har ej dragit i betänkande att idisla gamla fraser om, att ingen kvinna eller blott ett eller annat undantag från den allmänna regeln är i stånd att inhemta den vetenskapliga bildning, som läkaryrket kräfver. Men i Amerika och — sedan en mera upplyst och frisinnad lagstiftning öppnat universitet och medicinska läroanstalter för kvinnan — äfven i Europa ha framträdt så många bevis på det grundfalsa i denna föreställning, att det blifvit allt svårare för den gamla exklusivitets vänner att ens med ett sken af sannolikhet försvara sin ståndpunkt. Hvad särskildt vårt land vidkommer, torde exemplen på kvinnans tillgänglighet för vetenskaplig bildning bli ännu mycket talrikare än hittills varit förhållandet, när en gång staten kommit till insigt af sin pligt att genom offentliga undervisningsanstalter för flickor, motsvarande elementarläroverken för gossar eller genom dessas öppnande äfven för den uppväxande kvinnliga ungdomen sätta den i tillfälle att lägga nödig grundval för vetenskapliga studier. Trots hittillsvarande ogynsamma förhållanden, till hvilka vi äfven räkna dem, som berott på gammal sed och fördom, hafva många bland vår tids utmärktaste tänkare och psykologiske forskare kommit till den öfvertygelsen, att i kvinnans själskonstitution finnes intet, som omöjliggör eller ens försvårar vetenskapliga studier. Om man till lärare, hvilka meddela undervisning både åt gossar och flickor, ställer en förfrågan, huruvida de hos de förra iakttagit mera intelligens än hos de senare, skall man blott undantagsvis, om ens någonsin, erhålla ett jakande svar. Och hvad universitetslärares vitsord vidkommer, så har i alla städer, der kvinnliga studenter beviljat föreläsningar och sedermera aflagt examina, det varit synnerligen gynsamt för dessa. Och under nästan alla kulturperioder ha, trots ofullkomligheterna i flickornas uppfostran, lysande exempel visat, att kvinnan genom tankens klarhet, djup och skärpa väl kunnat mäta sig med mannen, när hon uppträdt på det vetenskapliga området.

Det har påståtts, att redan anatomiens studium skulle förete öfvervinnerliga svårigheter för kvinnan, att de svaga

kvinliga nerverna icke skulle uthärda en operations eller en obduktions utförande, och att hon skulle visa sig vacklande eller försagd, der det gälde att genast fatta ett viktigt beslut. Men dessa betänkligheter stå i öppen strid mot den kännesom, vi äga om kvinnan — d. v. s. den ursprungliga kvinnan, kvinnan sådan som hon verkligen är, der ej blott de naturliga anlagen äro gynsamma, utan äfven en klok och ändamålsenlig uppfostran bidragit till kroppens och till själens friskhet, till viljans och handlingskraftens stålsättande på samma gång som den utvecklade dessa anlag. Att kvinnor ej rygga tillbaka för användandet af vare sig dissektions- eller operationsknifven, ha en mängd amerikanskor och ryskor och äfven andra nationers läkare och »läkarekandidater» af det kvinliga könet ådagalagt, och de unga damer, som studerat läkarevetenskapen vid våra universitet, ha icke heller gifvit stöd åt de nämnda förutsättningarna. En af vårt lands mest framstående kirurger har berättat för den, som skrifver detta, huru, då han under en berömd professors ledning studerade medicin i Paris, amerikanskan, miss Emily Blackwell utmärkte sig bland skaran af unga läkare och medicine studerande genom nit, skicklighet och högst ovanliga anlag. Ingen operation eller annan med studierna förknippad svårighet afskräckt henne, och hennes brinnande håg för vetenskapen och för hennes framtidsuppgift stålsatte henne mot känslan af det besvärande i hennes ställning, då hon vid dylika tillfällen och under besöken vid sjuksängarne befann sig bland de unge fransmän och utlänningar, som bildade professors svit. Följden deraf blef, att desse visade den kvinliga läkarekandidaten den största aktning och grannlaghet — något, som vi särskildt betona, därför att denna sedermera genom sin läkareverksamhet i sitt fosterland så utmärkta kvinna var den första, som studerade medicin vid det parisiska universitetet. Liknande har för öfrigt förhållandet varit med afseende på de kvinnor, som studerat läkarevetenskapen vid våra universitet. Och samme universitetslärare, hvars yttrande om doktor Emily Blackwell här ofvan anförts, har sagt om en

af dessa, att ingen skulle fullkomligare än hon motsvara hans fordringar på en assistent vid operationer. Kvinnohandens större finhet, mjukhet, lätthet och spänstighet ger den kvinliga läkaren ett bestämdt företräde framför den manlige.

Talet om blödighet och nervsvaghet hos kvinliga läkare liksom påståendet att de i det kritiska ögonblicket ej skulle kunna fatta ett viktigt beslut, röjeringa bekantskap med kvinnan sådan hon är, då uppfostran och undervisning främjat karaktärens och begåfningens lyckliga utveckling. Vi ha känt kvinnor, som i beslutsamhet och handlingskraft kunnat mäta sig med Napoleon I och Bismarek. Och naturligtvis böra icke de svaga och obeslutsamma — icke de, hvilka snarare bilda undantaget än regeln — bli läkarinnor. Dertill kommer, att vanan och erfarenheten — såsom många läkare torde ha iakttagit hos sig sjelf — stärka nerverna och sinnet samt stegra beslutsamheten. Den pjunkighet och sjäpighet, som man tror sig finna hos kvinnan, torde i de fall, då de verkligen existera, oftast vara egenskaper af artificiell natur, inympade hos henne genom en förvärd uppfostran och beroende på falska åsichter om det passande, om den sanna kvinligheten, om »behagens makt» etc., åsichter, hvilka herskat hos dem, som ledt de ifrågavarande damernas uppfostran och själsutveckling. Der kvintnan af omständigheterna tvungits att tidigt lita på sig sjelf, att fatta beslut och handla i stället för att mekaniskt ro sig fram i en annan persons kölvatten, plägar hon ådagalägga alldeles tillräckligt af viljans och handlingens kraft. Och det är ingen anledning att tro, det förhållandena skulle bli annorlunda, om hon uppträdde såsom läkarinna, då de »kloka gummorna» äfvensom sjuksköterskorna aldrig af blödighet hindrats från fullgörandet af sina åligganden.

Det har äfven talats om, att underlägsenheten i fysisk styrka skulle göra kvinnan olämpligare för läkarens kall än mannen. Men i många fall öfverträffa hennes kroppskrafter på ett öfverraskande sätt hans. Vi behöfva blott hänvisa till hvad sjuksköterskan, vakhustrun, sömmerskan och tvätterskan kunna uthärda, då under motsvarande förhållanden man-

nen långt förr skulle känna behof af krafternas återställande genom långvarig sömn eller genom stark måltid. Spänstigheten och segheten på det fysiska kraftområdet synes mången gång rent af underbar hos kvinnan och tyckes göra henne aldeles särskildt lämplig för en verksamhet, som ej sällan kräfver afbrott i det vanliga lefnadssättet, isynnerhet i den normala fördelningen mellan arbete och hvila. Och den ömma omtanka, som vill bevara henne från ett så besvärligt lif, förekommer oss, minst sagdt, missständigt.

Såsom praktiserande läkarinna skulle kvinnan komma i tillfälle att på det skönaste sätt ådagalägga egenskaper, som redan framträd, under det att hennes verksamhet varit inskränkt inom jemförelsevis tränga gränser. Den uppoffrande människokärleken, försakelsen, tålmodet, det samvetsgranna och hängifna uppfyllandet af pligtens bud, den ljufva ömheten mot de af sjukdomens svåra plågor angripna, som visat sig hos henne såväl inom den husliga kretsen, som der hon uppträd, såsom barmhertighets-syster, diakonissa, »de fattiges lilla syster» eller sjuksköterska, skola helt visst komma att i hög grad karaktärisera hennes läkareverksamhet. Under medeltiden, hvilken dock i många hänseenden var en mörkrets och barbariets tidsålder, förstod man att högt uppskatta hennes skicklighet i sjukvård, hvilken förnämligast gjorde sig gällande inom klostren. Såsom en räddande ängel uppträdde hon i nödens stund för att medelst sin omsorgsfullt inlärd och genom erfarenheten pröfvade konst frälsa sjukdomens eller de blodiga fejdernas offer. Då hon nu vid universitet eller andra läroverk inhemtat de kunskaper, som äro erforderliga för läkarens kall, torde hon komma att bli samma räddande ängel och återvinna det anseende för tapperhet i kampen mot sjukdomens dunkla makter, som hon fordom ägt, och som i ringa mån bevarats af några bland de »kloka», hvilka mer eller mindre väl representera en förfluten tids kunskaper och åsigt.

Genom sitt förekommande och hjertliga väsende, sin mildhet och sitt innerliga deltagande för den lidande skall

hon tillvinna sig förtroende hos patienten, då deremot, tyvärr, endast alltför ofta läkare genom barskhet, genom en viss rutinens kalla likgiltighet eller åtminstone skenet deraf frambringa ett motsatt intryck. Ännu oftare än i läkaren skall den sjuke i henne se en vän, som gör allt för att efter bästa förmåga hejda sjukdomens framfart, förekomma en olycklig utgång och lindra plågorna. Och en sådan föreställning kan i många fall kraftigt understödja hennes bemödanden. Läkaren betraktar mången gång sjukdomen ur företrädesvis eller uteslutande vetenskaplig synpunkt. Den blir för honom en mer eller mindre intressant »kamus» och patienten ett »subjekt», med hvilket han har full rätt att experimentera. Klagomålen öfver en sådan uppfattning äfven hos utmärkt kunniga och skickliga läkare äro ganska allmänna i våra dagar. Men mycket sällan torde det inträffa, att kvinnans människokärlek tillåter det vetenskapliga intresset och hågen för att uppspana nya botemedel mot sjukdomar så bestämma hennes läkareverksamhet, att hon med risk för patientens lif och framtida helsostillstånd slår sig på experimentering. Sjelfva det häfdvunna antagandet, att för henne det närmast liggande och för mannen det mera afägsna, för henne det enskilda och för mannen det allmänna skulle vara af öfvervägande betydelse, tyckes vitna för riktigheten af en sådan förutsättning.

En annan omständighet, som talar för önskvärdheten af kvinnlig läkareverksamhet är den, att hon vida mindre än mannen hängifver sig åt förströelser, de der kunna komma i kollision med läkarens pligt. Det har någon gång klagats öfver att man haft svårt att slita läkaren från ett bord, frestande genom kortlekens eller punschbålens eller toddyglasets lockelser, om än behofvet af hans råd och hjälp i sjukrummet varit mycket stort. Att man skulle komma att göra en liknande erfarenhet med afseende på en läkarinna, är hardt nära otänkbart. Och så framt hon — såsom vi antaga — icke knutit äktenskapliga band, är det föga sannolikt, att något annat skulle inverka distraherande eller försvagande på hennes intresse för det kall, hon valt,

särdeles som det, såsom vi sökt visa, står i fullkomlig samklang med hennes natur och själsriktning.

Den stora fördelen för kvinnliga patienter af att kunna vända sig till kvinnliga läkare, som äga erforderlig kunskap och skicklighet, är så iögonfallande, att den väl knappast kan förbises af någon, som söker sanningen med oväld och ärlighet. De allra flesta kvinnor ha någon gång i sitt lif med en känsla af plågsamt obehag, med ett våldsamt kväfvande af den kvinnliga blygsamhetens betänkligheter och invändningar af en hård nödvändighet drifvits att — i brist på annan utväg — skänka en läkare förtroende och begära råd af honom. Och många ha, afskräckta af dessa betänkligheter, så länge uppskjutit konsultationen, att sjukdomen hunnit vinna en utbredning och en styrka, mot hvilka den omsider kallade läkaren ingenting förmått, hvarför också det slutliga resultatet blifvit döden eller långvariga obotliga lidanden. Visserligen förslöar mången gång vanan småningom hos kvinnan den känsla, som reser sig mot rådfrågandet af läkare uti dylika fall, men hos de ädlast och finast organiserade fortlevver den alltid. Och det kan dessutom tagas för afgjort, att dess förslöande ej inverkar fördelaktigt på själskonstitutionen. Hvad åter vidkommer det förhållande, som sålunda uppstår mellan läkaren och patienten, så är det visserligen i sig sjelft fullkomligt oskyldigt, ehuru alltid obehagligt för den senare, innan hon blifvit rätt härdad. Men det kan endast alltför lätt antaga en betänkelig form. Äfven om — såsom vi äro böjda att antaga — den svenska läkarekåren i afseende på heder och rättskänsla står högre än något annat lands, så torde dock inom den finnas de, som ej kunna afhålla sig från att i någon mån missbruka sin ställning, när de frestas dertill af tillfället. Och det gifves andra ej så sällan förekommande omständigheter, som tillräckligt vitna om gagnetligheten af en reform, hvilken försäkrar kvinnliga sjuka om tillgång på vetenskapligt bildade läkarinnor. Patienten blir i viss mån och af mer än en anledning beroende af sin läkare, och hon måste mången gång fördraga af honom hvad hon icke skulle tåla af en annan. Dertill kommer, att

en viss tolerans betingas af sjelfva svaghetstillståndet. Att läkare fordöm begagnat sig af detta, för att genom den animala magnetismen vinna ett otillbörligt och skadligt inflytande öfver sina patienter, är väl bekant. Andre, som ej i ordets egentliga bemärkelse varit magnetisörer, ha dock förträffligt förstått begagna sig af detta tillstånd för att tillskansa sig en makt öfver den sjukassjäl, som mången gång ej upphört med sjukdomen. Tillfällena för läkaren att grundlägga en sådan makt äro många och goda. Särskildt kan han dervid tillgodogöra sig den hos kvinnan vanligen så starka tacksambetskänslan samt den djupa och mäktiga känslan af beroende, som öfvertygelsen om egen sjuklighet och svaghet samt om läkarens ej sällan öfverskattade skicklighet är så egnad att väcka hos henne. Den rosenfärg, hvori somliga fruntimmer skildra sina läkare och deras bedrifter på det medicinska området, röjer merendels, att desse förvärfvat sig ett ingalunda önskvärdt inflytande öfver sina kvinnliga patienters uppfattning, inbillningskraft och känslor. Följderna häraf äro ingenting mindre än tillfredsställande. Så ha t. ex. äktenskapliga förbindelser uppkommit, hvilka ej inneburit någon borgen för kontrahenternas framtida sällhet och ej sällan blifvit olyckliga, emedan de ej grundats på deras verkliga kännedom om hvarandras karaktärer, utan på ett tillfälligt närmande under förhållanden, då åtminstone den ena parten icke varit sig sjelf fullt mäktig. Stundom har det inträffat, att felet hufvudsakligen legat hos patienten, då tacksamheten och beundran för läkaren framträdte alltför entusiastiskt eller sentimentalt, och då koketteriet ej varit främmande för sjukrummet, ehuru det der väl allra minst är på sin plats. På hvad här antydts, skulle talande exempel kunna anföras ur verkligheten. Och hvarje person med någon världserfarenhet har haft tillfälle att iakttaga ett och annat i den vägen, och den, som äger någon skarpsinnighet, kan äfven slutå dertill a priori.

Annu andra skäl för den kvinnliga läkareverksamheten skulle kunna anföras. Ett sådant är sannolikheten, att hvad som kallas »läkareblick» skall förekomma

hos läkarinnan, då en undransvärdt klar, nästan divinatorisk uppfattning af ganska dunkla förhållanden plägar utmärka de mera begåfvade medlemmarna af mensklighetens »svagare hälft». Äfven förtjenar att anmärkas, att den säkra takt och den fina grannligheten, som äro kännetecknande för den bildade kvinnan, i detta fall skola blifva af stor betydelse. Så torde ock den omständigheten, att hon, såsom företrädesvis ägande sin värld inom den husliga kretsen och det förtroliga umgänget, kunnat lära känna grundligare karaktärernas och lynnenas egendomligheter än den af det yttre lifvets många olikartade intressen och förhållanden upptagne mannen, utgöra en annan borgen för, att hon skall synnerligen väl bestrida läkarens viktiga och mångsidiga kall.

Dessutom måste vi framhålla, att läkare ha ofta stora — stundom öfverdrifna anspråk på arvode, och att de finnas, som äro tillgängligare för rika än för mindre bemedlade patienter. Dyligt skulle man väl ej vänta af kvinnan, då hennes lefnadskostnader äro vida ringare än mansens, helst när dertill kommer, att han oftast har en familj att försörja. Och för henne skulle väl äfven, i följd af hennes kärleksrika sinnelag, den större eller mindre inkomsten ej betyda så mycket som för mannen.

Till hvad här anförts kommer slutligen att, då i Sverige liksom i flera andra länder tillgången på examinerade läkare åtminstone på landsbygden ingalunda motsvarar behofvet deraf, det skulle vara en stor, en oberäknelig viktig fördel för dess innevånare, om examinerade läkare började begagnade sig af den redan för femton år sedan stadgade rättigheten att utöfva läkareyrket, der provincial- eller distriktläkarens tid toges så i anspråk, att han ej med bästa vilja i världen kan komma de insjuknade till hjälp så fort som önskligt vore. Om man rätt besinnar, huru stora missförhållanden, som äga rum i det ifrågavarande afseendet, äfven då sjukligheten betecknas såsom jemförelsevis »obetydlig» i en trakt, der läkarens verksamhetsområde är jemförelsevis inskränkt, skulle den stora betydelsen af den redan i lagen förutsatta reform, som här förordas,

icke kunna bestridas med fästadt afseende på andra distrikts vidsträckta omfång. För dem, som se en af sina närmaste insjuknad utan att kunna för honom erhålla läkarehjelp förr än efter en eller flera dagars förlopp, emedan den, som skulle lemnat den, befinner sig i en aflägsen del af det vidsträckta distriktet, skulle det vara en oberäknelig fördel att kunna vända sig till en på närmare håll bosatt, vetenskapligt bildad läkarinna. Under vintertiden, då naturhinder ofta göra resor svåra och långsamma, och det i synnerhet i de trakter, der man alls icke eller endast delvis har jernvägar att begagna sig af, har naturligtvis läkaren svårast att motsvara krafven på hjelp. Och följden blir också mången gång att, när han slutligen ankommer dit, hvarest han timme efter timme bidats under den största ångest och själs-spänning, tiden för denna hjelp är förbi och sjukdomen har tagit den vändning att, om den deraf angripne ännu lefver, hans konst dock är alldeles maktlös. Tilltager sjukligheten i bygden eller uppstå farsoter, så stiga de här antydda missförhållandena till en höjd, hvarom den vid läkaretillgången i städerna vande näppeligen kan bilda sig en föreställning, och det äfven sedan en för tillfället förordnad läkare hunnit anlända till ort och ställe. Otillräckligheten af den svenska landsbygdens läkarekrafter har blifvit större i mån af befolkningens tillväxt, och distriktens inskränkande afhjelper ej bristen, emedan allmogens stigande upplysning gör, att den litar mera på doktorn och mindre på de »kloka» än förr. Detta är för öfrigt en stor olägenhet för läkarne sjelfva, emedan deras hjelp toges i anspråk från så många och delvis aflägsna håll, att äfven verkliga »jernnaturer» i förtid utslitas och duka under. Huru öfveransträngande och helsovådligt en provincialläkares kall är, då han utöfvar det samvetsgrannt och pligt-troget, på de orter, der afstånden äro mycket stora, och i synnerhet i kusttrakterna med tillhörande skärgårdar, bar ofta blifvit framhållet af den dermed förtrogne. Och särskildt framstod det lika öfvertygande som upprörande i en serie af i Stockholms Dagblad för några år sedan intagna artiklar. Det skulle der-

för helt visst vara en stor fördel för desse läkare, om deras embetes tyngd, hvarunder de hålla på att digna, lindrades genom läkarinnors praktiserande jemte dem i de oproportionerligt vidsträckta distrikten, alldenstund inkomsten för biträdande person ej motsvarar manlige läkares anspråk, och de därför ej torde vara viliga att slå sig ned i dessa bygder.

Den kvinnliga läkareverksamheten har i många länder öfvergått från idéens till verklighetens område, och det utan att någon af de betänkligheter och farhågor, som föreställningen derom först väckte, blifvit i någon mån bekräftad. I Föränta Staterna har de praktiserande läkarinnornas antal länge varit betydligt. I England, i Frankrike och i Holland genomgå kvinnor läkareexamina och lyckas vinna praktik. Sedan mademoiselle Verneuil i Paris 1870 tagit examen vid medicinska fakulteten, har hennes exempel under årens lopp följts af åtskilliga hennes landsmaninnor. Både vid Paris' universitet och vid de schweiziska ha ryskor undergått denna examen, emedan deras fäderneslands högskolor äro alltjemt slutna för dem. Frågan om kvinnlig läkareverksamhet befinner sig på en mycket egendomlig ståndpunkt i Ryssland. Regeringen är af grundsats ogynnsamt stämd emot den, såsom man finner redan deraf, att kvinnor ej få tillträde till universiteten, men behovet af läkarekrafter i det vidsträckta, glest befolkade zarriket har tvungit henne att i viss mån främja kvinnans medicinska studier och tillåta henne att praktisera inom ett visst, noga begränsadt område. En ung dam hade anslagit femtiotusen rubel till en medicinsk läroanstalt för kvinnor, och krigsdepartemanget, under hvars ledning medicinska fakulteten står, anvisade åt den nya inrättningen en del af den bygnad, hvari denna är inrymd, samt ett årligt anslag. I början hade regeringen velat, att de der studerande blott skulle sysselsätta sig med kvinno- och barnsjukdomar, men professorerna anordnade för dem en lika fullständig kurs som för de studerande ynglingarne samt läto dem fullfölja deras studier på sjukhusen. Följden deraf blef att, när kriget mot Turkiet bröt ut, och stor läkarebrist rådde i ryska härarne, tjugo unga läkarinnor

kunde anställas vid dem. På slagfälten och på sjukhusen, midt bland tyfusfeberns härjningar gifvo de beundransvärda prof på mod, människokärlek och skicklighet, och Alexander II, som bevitnade detta, hade mycket hög tanke om dem. I Ryssland finnas nu 250 läkarinnor och i Petersburg ensamt 52, fast det är blott tio år, sedan kvinnor i zarriket började studera medicin. Den brist på läkarekrafter i Ryssland, hvarom vi redan talat, har gjort, att man i detta stora afståndens land till fullo uppskattar den hjälp, de kunna lemna de sjuka. Derför betalar också månget distrikt för en ung flickas utbildning till läkarinna i den ofvannämnda läroanstalten i Petersburg med vilkor, att hon sedermera under fem år egnar sina tjänster åt detsamma. — Äfven uti Italien ha kvinnor tagit läkarexamen; i Spanien och i Belgien arbeta unga flickor för att taga den, och i Danmark, tillhörde förlidet år af elfva kvinnliga studerande sex den medicinska fakulteten. Af dem, som äro akademiska medborgarinnor i vårt land, ha också några valt den medicinska vägen, och ett par af dem ha blifvit medicine kandidater; men då det redan 1870 medgafs kvinnan att utöfva läkareyrket, och antalet af dem, som tagit mogenhetsexamen, är omkring sjutio, väcker det någon undran, att ej resultatet af reformen blifvit större. Detta förhållande, som så bjert bryter af mot den ifver, hvarmed så många svenskor tagit i besittning andra på senare tid för dem upplåtna verksamhetsfält, som dock tyckas vara af mindre tilltalande natur än läkares, torde förklaras genom den medicinska kursens dyrhet, sammanställd med den omständigheten, att för den från statens elementarläroverk utestängda unga flickan enskild undervisning för mogenhetsexmens undergående måst bekostas, och lagen, som medgifver den kvinnliga medicinska licentiaten att utöfva läkareyrket, ej vill veta af någon aflönad läkarinna i statens tjänst. Hvad som gjort detta desto betänkligare för de unga flickor, som ha håg och anlag för läkareverksamheten, är, att de fördomar mot kvinnors utöfvande af densamma, som vi sökt vederlägga i det föregående, ännu äro tillräckligt allmänna, för att hon

skall ha anledning att befara, att inkomsten af den enskilda praktik, hon komme att utöfva, ej skulle motsvara det kapital, som hon använt, eller den skuld, som hon åsamkat, under den långa lärotiden — en farhåga, hvilken vore desto naturligare, som vanan att begagna husläkare åtminstone till en början skulle lägga hinder i vägen för hennes verksamhet såsom kvinnoläkarinna. I någon mån annorlunda skulle förhållandena gestalta sig i detta hänseende, om här, såsom t. ex. i England, vore sed, att läkaren lemnade den tillfrisknade räkning för i hvarje särskildt fall lemnad hjälp.

De hinder och olägenheter, som i vårt land torde ha fördröjt förverkligandet af den kvinliga läkareverksamhetens vackra tanke, tro vi så småningom skola försvinna, då denna verksamhet blir ett sakförhållande och ej längre blott ett önskningsmål. Den lagstiftande makten, som under de sistförflutna årtiondena i så mycket tillmötesgått de kvinliga rättsanspråken, skall säkert äfven göra det i detta hänseende, och fördomarna och betänkligheterna skola väl icke här vara mera seglifvade än i det moskovitiska grannriket, som man plägar anse Sverige så underlägset i kultur.

Eva Brag.

Flygtigt möte.

På klarblå himmel en brännande sol,
Verandan slingrad af tät kaprifol,
Från ängen doft af slaget hö,
Derborta en glittrande strimma sjö . . .

Och allt medan hetaste timmarne gå,
Vi sitta förtroligt i svalaste vrå,
Låta blickarne irra nejden ikring
Och tala om allt och ingenting.

Jag minnes ej klart — men för mig står,
Att jag kysste i smyg ditt mjuka hår;
Jag vet icke rätt — men nog hände ibland,
Att jag råkade smeka din fina hand.

Och jag höll henne fast, när jag måste gå,
Tvekande . . . länge . . . Det tyckes mig så!
Tänk, om jag mött min lycka jag,
Höll hennes hand — och släppte mitt tag!

* * *

Säg, har du väckts ur din sömn engång
Som af smekande kyss eller jublande sång?
Och följde dig drömmen sedan åt
Som dallrande ljus öfver dagens stråt?

Du minnes ej, hvilka bilder du såg
Stiga och sjunka på händelsens väg,
Speglas som stjernskott i nyckfull ström —
Men du vet, att det var en vacker dröm.

Se, slik en dröm drömde ju jag
För länge sedan en sommar dag:
På klarblå himmel en brännande sol,
Verandan slingrad af tät kaprifol . . .

De flygtiga stundernas tidsfördrif
Har spelat som sol genom år af mitt lif;
Dina drag, dina ord — ja, dem har jag glömt,
Men nog var det en vacker dröm, jag drömt!

Edwin Tengström.

Brev fra København.

(Den politiske Stilling og
Kvinderne.)

6:te Marts 1886.

»Framåt» ønsker at høre nyt fra København.

»Nyt?» Det vil sige Beretninger om virksomt og forhaabningsfuldt Arbejde, om Fremskridt, om Udvikling? De vil have Fingerpeg mod Virksomhedsgrene for Kvinden, som De maaske endnu ikke har tænkt paa; De vil styrkes i Deres Kamp ved at høre om vore Sejre?

Men om alt sligt har jeg intet at fortælle. Der hviler nu en Nat over Danmark, en »Nat hvori ingen kan arbejde.» Endnu for et Par Aar siden saa alt lyst ud for Kvindesagen. »Dansk Kvindesamfund,» som da fik en ny Bestyrelse, voxede i Løbet af kort Tid fra 120 Medlemmer til over 700. Der holdtes Møder rundt om i Landet saa vel som i København. Sagen drøftedes fra forskjellige Sider, men overalt med velvillig Indrømmelse af dens Berettigelse. Man vedtog Udgivelsen af

et Tidsskrift, af en Række Smaaskrifter — kort sagt, der var Grode i alting. Men saa antog den politiske Strid, der længe havde været standende, en saa voldsom Karakter, at den opslugte alle andre Interesser, og hvorledes Situationen nu er, ved De. Al fredelig Forhandling er forbi; Folket er delt i to Hobe, som kun har de bitreste Skældsord for hinanden.

»Pøbel! Majestætsfornærmere!» lyder det fra den ene; »Grundlovsbrydere! Menedere!» fra den anden.

Under disse Omstændigheder kan der ikke været meget Haab om Fremgang for Kvindesagen. Forbedringer i Kvindens Stilling ad Lovgivningens Vej ere jo ganske afskaarne, og selv Forhandlingsmøder kan næppe komme i Stand. Hidtil har vi søgt — og det har lykkedes os — at holde vor Sag klar af Partierne; den har haft Venner og Modstandere både i »Højre» og i »Venstre.» Vi har været os fuldt bevidst, at Sagens Gjennemførelse vil trække længere ud, naar ikke et politisk Parti tager den under sine Vinger; men det er vor Overbevisning, at ad denne Vej vil Gjennemførelsen dog ske sikrere og bedre, thi da vil Kvinderne selv nødes til at bære Sagen frem. Gjennem et Arbejde, som de selv udfører og som ikke udføres af Mændene paa deres Vegne, vil de modnes til, naar Sejren kommer, da at forstaa at bruge den. Vor Forening tæller da ogsaa 517 Kvinder mod 183 Mænd.

Nu er Spørgsmaalet: Vil ikke den politiske Strøms Voldsomhed skyde Interessen for alle andre Sager bort? Og vil Kvindesagen fremdeles kunne bevare sit Stæde udenfor Partierne?

At Interessen har tabt sig en Del, har jeg allerede nævnt. Der indløber ikke længer som før Opfordringer fra de forskjelligste — jeg havde nær sagt mærkværdigste — Foreninger om at tale om Kvindesagen. Dog faar den overalt, hvor den kommer frem, endnu et villigt Øre; men Samtaler om den ender riktignok stedse med det mistrøstige: »Men nu for Tiden kan det jo ikke nytte at tale om den Sag.»

Og nu Stillingen til Politiken? Ja, om Kvindesagen fremdeles vil kunne holdes udenfor, tør jeg ikke afgjøre, men at Kvinderne ikke længer kan holdes ude,

det er vist. De er med allerede. I Parenthes sagt, er det et Bevis paa, hvor mægtig den Bevægelse er, som nu gaar gjennem vort Folk, at den har revet Kvinderne med saa stærkt, som den har. Så længe Striden staar om, hvor vidt Universitetets Tilskud bør opføres paa den eller den Conto, om et Panserskib skal bygges efter den eller den Model, lader Kvinden Politik være Politik. Men lad det først blive Alvor, lad der først blive Fare for noget, som hun elsker, saaledes som vort Folk alt har lært at elske Kong Fredriks Frihedsgave — saa behøver ingen at kalde paa hende, hun kommer af sig selv.*

Der er, som De maaske ved, hele Landet over dannet demokratiske Foreninger, Venstreforeninger, Grundlovsforeninger o. s. v. Navnene er forskjellige, men Meningen er den samme: at organisere Oppositionen til en fast Hær under en Ledelse. Disse Foreninger har imidlertid for den aller største Del kun bestaaet af *Vælgere*;** Ungdommen har, som værende uden politiske Rettigheder, været udelukket. Men Ungdommen vilde nu ikke være udelukket fra Kampen, og saa stiftede den sine egne Foreninger; »Fremskridtsforeninger» eller »Ungdomsforeninger» er de almindelige Navne. Af disse er der især paa Sjælland allerede voxet en hel Del op, og de omslutter ikke blot Mænd men ogsaa Kvinder: ja, flere af dem har ogsaa optaget Kvinder i Bestyrelsen, saaledes har den sidst stiftede valgt en Kvinde til »Næstformand.» I København har man, selv i frisindede Kredse, korset sig over dette, thi der findes adskillige Foreninger af Mænd og Kvinder, som aldrig kunde tænke sig, at en Bestyrelse kan bestaa af andet end Mænd — Manden er jo dog Kvindens Hoved. Men »Ungdomsforeningerne» høre hjemme paa Landet, og i Bondestanden er Mand og Kvinde ganske anderledes hinandens Lige end i de andre Stænder. Husmoderen i en »Gaard» f. Ex. har jo sit Omraade, Mejeriet, hvor hun regerer ganske som Manden paa sit Omraade, Jordens Drift;

* En anden Bevægelse, Forsvarssagen, som ogsaa har formaaet at rive Kvinderne med, faar jeg ikke Lejlighed til at omtale denne Gang, men maaske jeg i et andet Brev kan fortælle, af hvor stor Betydning deres Arbejde her har været.

** I Danmark tilkommer Valgretten (rosträtt) kun Mænd over 30 Aar.

og hendes Arbejde er ofte nok saa vigtigt som hans. *Faktisk* har hun altsaa ligesaa meget at sige, og naar Kvinderne paa Landet hidtil ikke har taget sig meget af »Kvindens Frigjørelse,» ligger det i, at de ikke har trængt til *Love*, da *Livet* gav dem hvad de ønskede. Men saa snart Kvindesagens Forkæmpere optog Kvindens Indflydelse paa det kommunale og det politiske Liv paa deres Program — ja, saa kom der Liv i vore Bondekoner. Især det kommunale, der vil de nok have en Stemme med!

Men jeg kom fra Kvindernes Deltagelse i de politiske Foreninger. Foruden de allerede omtalte, er der ogsaa stiftet adskillige hel- og halvpolitiske Foreninger, som *kun optager Kvinder*, deriblandt en her i Hovedstaden. Det er naturligvis ikke Meningen, at disse Kvindeforeninger skal danne en Del af Demokratiet's Organisation. Det kunde snarest bære Navnet »Oplysningsforeninger» — hvad ogsaa nogle af dem har kaldt sig — thi de gaa ud paa gjennem Foredrag og Diskussioner at give Kvinderne bedre Indsigt i de politiske Forhold og derigjennem vække deres Deltagelse for Kampen.

Hvor ny denne Kvindernes Deltagelse i Politiken er, lægger sig for Resten aller tydeligst for Dagen gjennem et enkelt lille Ting. Et dansk Folkemøde paa Landet kan umulig tænkes uden *Sang*; et Foredrag maa indledes og efterfølges af en eller flere Sange for at sætte Tilhørere og Foredragsholdere i den rette Stemning. Thi det er — i Modsætning til Svenskerens Sang — Stemningen og ikke Kunstnydelsen, det kommer an paa. Vi har da ogsaa en Rigdom paa Samlinger af Sange til dette Brug. Men her viser sig et Savn: vi har saa godt som ingen Sange, der egner sig til at synges i en Kvindeforening. Vi har et Utal af Sange om Kvinden som »Blomsten i Nord», som »Dronningen i Ungersvendens Drømme» m. m.; men af Sange der kalder paa Kvinden som *Menneske*, som Mandens Lige og Medhjælp, har vi kun en. Den er — betegnende nok — af en Bonde, *Mads Hansen*; og den begynder — ogsaa ret betegnende — med i sin første Linje at feje alle de gamle Fraser af Vejen med et

»Vi har sagt det saa tit,
og du ved det saa godt!»

Af Digte, der taler i Kvindens eget Navn, har vi ogsaa kun et, det er Marie

Wexelsens »Her sidde vi Kvinder stille», hvis Grundtone er det Ord, som passer saa vel i vor Tid:

— — naar Mændene trænges,
da trænges vi Kvinder med.

Men vi trænger haardt til en saadan Kvindernes Opsang som Topelius's herlige Digt til Emma Åström!

Det er en Selvfølge, at Kvindeforeningerne gjerne vil høre kvindelige Foredragsholdere. Uheldigvis har flere af vore bekendtere Kvinder i denne Vinter af forskellige Grunde holdt sig passive. De enkelte, der har været til Raadighed, har da maattet bære Dagens Byrde og Hede, især Frøken Kirstine Fredriksen, som ved Siden af sin Lærerindegjerning og sin pædagogiske Forfattervirksomhed dog har holdt flere Foredrag i de omtalte Foreninger, f. Ex. om Pestalozzi, om Kvindesagen, om Pauline Worm. Frk Marie Pingel, Søster til den bekendte Arbejdervenden, Folketingsmand Dr. Pingel, og selv Forfatterinde til flere historiske Arbejder, har i Oplysningsforeningen i Ringsted holdt et Foredrag om Leonore Christine.

Alle de Foreninger, jeg her har omtalt, tilhøre »Venstre.» Nogen konservativ »Primrose League» som de engelske Damers har vi ikke, og faar vi ganske sikkert heller ikke for det første. Det kunde altsaa nok se ud til, at Kvindesagen jævnt men sikkert gled over i Venstres Hænder. Man hører heller ikke sjælden siges, at nu faar Kvindesagen sit naturlige Standpunkt. Eller som en gammel Bonde for kort siden udtalte sig til en af mine Venner: Jeg synes, i Kvindfolk skulde nu sætte af jer Kraft ind paa at hjælpe Venstres Sag frem; af Højre kan I jo dog ikke vente noget, men naar vi først sejrer, skal vi nok hjælpe jer igjen.» Hertil kan jeg kun sige: Ja, naar vi kunde stole paa det! Men jeg kan ikke glemme, og ingen af Kvindesagens Forkæmpere bør glemme, hvordan det gik i Amerika. Trofast kæmpede Kvinderne der for Slavefrigjørelsen med Opgivelse af deres egen Sag, fordi de stode på Abolitionisternes gyldne Løfter: Først Negeren fri og strax efter Kvinden! Og hvor blev de ikke svegne! Ikke en, selv af de ædleste Mænd, ansaa sig for bunden til det Løfte, der var givet Kvinder.

Paa den anden Side høres i den senere Tid jævnlig fra de liberales Lejr Advarsler mod at vente, at Kvinderne, naar de

faa politisk Indflydelse, da ubetinget vil anvende den i de »frisindede» Ideers Tjeneste. Dette var Hovedtanken i et interessant og dygtigt Foredrag, som Hr. cand. theol. & juris *P. Sveistrup* holdt i Gaar Aftes, den 4:de Marts, i Dansk Kvindesamfund, om »Virkningerne af Kvindens Deltagelse i det offentlige Liv.»

Taleren opkastede det Spørgsmaal: Er der Fare for, at Familiens og Statens Grundpiller skulde rokkes, om Kvinden fik Adgang til Stemmebordene? Man kan, for at svare herpaa, gaa to Veje. Dels kan man undersøge de Virkninger, der har vist sig paa de Steder, hvor Kvinden alt har Stemmeret. Dette er den sikreste Vej. Og det er da en Kjendsgjerning, at Vidnesbyrdene fra disse Stæder lyder særdeles gunstige. Men man møder da bl. a. de Indvendinger, at man ikke kan dømme efter saa faa Tilfælde, at Forholdene der er saa ganske anderledes end hos os, saa de slet ikke kan sammenlignes o. s. v. Af flere Grunde vilde Taleren hellere gaa en anden Vej, nemlig søge at gjøre Rede for Kvindens ejendommelige Egenskaber og derfra drage Slutninger. Han udviklede derpaa, hvorledes Manden vel maatte siges at have vist sig Kvinden overlegen paa visse Omraader, men at der derimod var andre, hvor Kvinden afgjort stod højere, saaledes det sædelige; ogsaa på Følelsens var hun, især i Følge sin Opdragelse ikke så sløvet, som Manden ofte er. Han henviste her især til Emund Gammals værdifulde Skrift »Kvinnofrågan.» Idet han derpaa gik over til det enkelte, paaviste han, hvorledes hendes Tilsyn med Skolegjerningen vilde blive langt mere frugtbringende end Mandens, hvorledes hun i Fattigvæsenet vilde være baade ivrigere for at hjælpe paa den uforkyldte Nød og strængere overfor Ladhed, Drikfældighed og Løstgængighed. Men der burde rigtignok kræves, at de gifte Kvinder ikke udelukkedes. Ogsaa i det politiske Liv var han overbevist om, at Kvindens Deltagelse vilde blive konservativ og samfundsobyggende og danne en stærk Modvægt mod de samfundsopløsende Tendenser. Den vilde, kort sagt, være et konservativt Fremskridt.

Ja — jeg indser nok, at mit magre Referat kun kan give Dem et daarligt Begreb om det klare og varme Foredrag. Jeg vil derfor hellere raade *Framåts* Læsere til selv at gjøre dem bekendt med

det; det vil blive trykt i det danske »Morgenblad.»

De vil sagtens spørge: Mødte dette Foredrag nu ingen Opposition? Ja, naar det ingen mødte, var det i al Fald ikke Dansk Kvindesamfunds Skyld. Styrelsen plejer at sende ikke blot Adgangskort men ogsaa særlig Indbydelse til de Mænd, der maatte kunne ventes at ville træde op imod dens Anskuelser. Og naar en saadan Modstander en sjælden Gang tager Ordet, bliver han behandlet med den største Høflighed og overvældet med Tak, fordi han er saa velvillig at fremsætte nogle Indvendinger. Alligevel bliver de næsten altid borte! Forklar det, om De kan! Ifjor, da Kvindesamfundet havde hørt, at en Præst, Rørdam, etsteds i en Provinsby havde holdt et Foredrag mod Kvindesagen, skrev Styrelsen endogsaa til ham og opfordrede ham paa det indstændigste til at holde det om igjen for Kvindesamfundets Medlemmer; naar han fandt Bevegelsen saa ukristelig, burde han jo angribe den i dens Udgangspunkt. Hr. Pastoren lovede at holde Foredraget som Indledning til den ønskede Diskussion; men stillede den Betingelse, at *ingen Kvinde maatte faa Ordet*. Lægge Mundkurv paa de tre Fjerdedele af sine Medlemmer i deres egen Sag, det vilde Kvindesamfundet dog ikke, og der blev altsaa intet af det ønskede Ordskifte.

— — — Som sagt: om Sejre og Fremgang har jeg intet at fortælle fra København, næppe nok om Haab. Men sove gjør vi dog heller ikke som De ser. Og hvad der i Stilhed udrettes for »Bevidsthedernes Revolutionering» ser vi maaske en Dag uventet Frugter af.

Tag nu til Takke for denne Gang!

Deres
X.

INNEHÅLL: *C. W. D.*: Ett bidrag till historien om striden för den svenska kvinnans rättigheter. — *Amalie Skram*: Et ægteskab. — *Eva Brag*: Kvinlig läkareverksamhet. — *Edwin Tengström*: Flygtigt möte. — *X*: Brev fra København.

Rättelser! Framåts 5:te n:r sid. 72:dra raden nedifrån står: *föret*. Läs: *först*. sid. 9 står: Att gräfva i smutsen — försvagade etc. Läs: Gräfva i smutsen — försvaga etc. sid 12 står: de trötta honom. Läs: de trötta honom.

Red. af Alma Åkermark.

J. G. Stäck & C:s

Manufakturhandel

rekommenderar sitt väl sorterade
lager af

Klädningsstyger, Möbel & Gardintyger, Sorgartiklar

m. m.

OBS! Billigaste priser.

Profver till landsorten sändas
på begäran omgående och franco.

Ordre å minst 10 Kr. expedieras
fraktfritt till närmaste jernvägsstation.

Erik Wesslau & Co.,

Sängutstyrsel-Magasin,

GÖTEBORG,

44. Kungsgatan 44.

Lager af

Engelska och Svenska Jernsängar
och Barnvagnar, Resår-, Tagel-,
Krollsplint-, Ull- och Halm-Ma-
drasser, Fjäder-Bolstrar och Dy-
nor, Stickade Sängtäcken, Duntäc-
ken, Filtar, Hvita Sängtäcken, La-
kan och Örngottsvar, Sängmattor
m. m.

Beställningar å Sängkläder af alla
slag utföras på kortaste tid och till
billigaste priser.

LAGER

af såväl de mest eleganta
som billigaste
Manufaktur- Mode- och
Hvitvaror,

Sybehörs och Garnérar-
tiklar, Dame- och Barn-
hattar, Barnkläder,
Tricotvaror, Bijouterier
och Galanteri-varor

m. m. m. m. hos

L. Kaiser & Co.,

Kyrkogatan 36.

Korsgatan 12.

Filial:

43. Södra Hamngatan 43.

Ferd. Lundquist & Co.,

Bosättnings-Magasin,

Östra Hamngatan N:o 42,

rekommendera ett väl sorteradt la-
ger af nya Bosättningsartik-
lar såsom: Bord-, Kaffe- och Té-
serviser af äkta opak och bä-
sta fayence-porslin, Glas-serviser
af hel- och half-kristall, rikt urval
af prima Nysilfver-arbeten, Bord-
knifvar, Brickor och Brödkor-
gar, m. m.

Stort lager af Ljuskronor, Kan-
delabrar, Vägglystrar, Amplar
samt alla sorters Lampor och
lamptillbehör. Mattor från 25 öre
pr fot till kr. 2: 50.

Till redaktionen af "Framåt" insända böcker och tidskrifter:

Från Philip Lindstedt, Lund: *Ave, Utan anförare* (Fem svenskers fjellvandring i Norge). — Från C. W. Edlund, Helsingfors: *Wald. Ruin*, En Psykologisk blick på Kvinnofrågan. — *Dagny*, Framtidsbilder. — *Finsk Kvinnoförening*, Exelsior (kalender). — *Thora*, Humoresker. — Nu och förr, häften af *Aug. Schauman*, h. 1. — *i i*, Solglöd och andra skizzer. — Minnesrunor öfver några vår odlings män, ristade af F. B. m. fl. — Från Albert Bonnier, Stockholm: *W. Heimburg*, Utan Hemgift; Gamla Frökens Historia.

Finsk Tidskrift, utgifven af C. G. Estlander, Helsingfors 1886; häftet 2 innehåller: Göran Magnus Sprengporten, XVIII: Sprengporten 1789—1808, III, af K. K. Tigerstedt. — Våra folkskrifter, af J. A. Heikel. — Stackars Johan, af Theodor Lind. — Dikter af J. H. Erkko, från finskan af W. S. — I bokhandeln: U. Hämäläinen, *Finsk formlära för elementarundervisningen*, anm. af H. A. — *Lär dig läsa enligt skrif-, läs- och ljudmetoden*, anm. af H. — J. R. Aspelin, Suomen asukkaat pakannuden aikaria, anm. af A. O. Heikel. — Alfhild Agrell, — *Från land och stad*. — *Hvad ingen ser*; Klara Kuhlmann, *Från svenska hem*, II, anm. af H—a. *Från nya synpunkter*, af en skolman, anm. af J. A. H. — J. Nüssler, *När världen har sin gång*, anm. af **. — C. G. Wrangel, *Handbok för hästvänner*, anm. af E. Fabritius. — J. Claretie, *Noris*, skildring ur Paris literära lif. — H. James Jr, *Amerikanen*, anm. af L. A. — Svenska literatursällskapets i Upsala publikationer för åren 1883—85, anm. af ††. — G. Dahlen, *Europas samhällen i våra dagar*, anm. af W. Chydenius. — Frans Hedberg, *Svenska Skådespelare*. — Fr. Hedberg, *Svenska operasångare*; anm. af —h—n. — A. Kerfstedt, *Kärlek och andra berättelser*, anm. af *. — Chr. Svahn, *Sanningskär*, uppfostrare tillagnad, anm. af J. A. H. — Dikter af T. Cannizzaro. — M. Rapisardi, *Giobbe*. — M. di Martino, *Quattro novelline svedesi*, anm. af C. G. Estlander. — T. und. Th. Dahn, *Wallhall*, af O. G. — Öfversigt: *Svenska literatursällskapet i Finland* (notis ur skpts årsberättelse). — *Nya teatern*, af R. v. W.

Ny Illustrerad Tidning, utgifven af D. Weber, 1886, n:r 9 innehåller: Illustrationer: *Wilhelm Roos*. — *Skridskotäflingen på Djurgårdsbrunnsviken d. 21 februari*. Teckning af G. Stoopendaal. — *Bilder från Stockholms postverk*. Tecknade af V. Andrén.

— *Eugène Ysaye*. — Text: *Adolf Wilh. Roos*, af W. — *I kvat*. Poem af J. A. — *Utän hem*. Gen af Martin Bolander. — *Det svenska postverket*. H. W. — *Irland förr och nu*. Af D—r (forts.). *Text till bilderna*. — *Gubben Mallén*. Af D—r. *Utän frimärke*. Af Lea. — *Trädgårdsodling för mindre bemedlade*. Af Erik Lindgren. — *Musik. Schack*. — *Teater*. — *Från den literära och konstliga världen*.

Dagny har utsändt februarihäftet med följande innehåll: *Ellen Fries*: En själfbiografi från sextio hundratalet. *Kvinnofrågan och socialismen i Tyskland*. *Hilarion*: Om modedärskapen och möjligheten af dess bekämpande. En drägtreform. *Praktisk välgörenhet*: II. Glädjesparbössan. *Literaturmälan*: *Mathilda Langlet*, Döttrar och mödrar; *Alfvi Agrell*, *Hvad ingen ser*; *Anna A.*, I svart och röd. *Hvarjehanda i kvinnofrågan*. *Stadgar för Fredrik Bremer-Förbundets sjuk-kassa*. *Korrespondensafdelning*. Hänvisning till märkligare tidningsuppsatser i sociala och literära ämnen.

Prenumerantsamlare,

hvilka insända bevis från vederbörlig postanstalt, att 5 ex. betalats, erhålla ett gratisexemplar.

"Framåts" Redaktion.

»FRAMÅT» utkommer den 1 och 15 i hvarje månad. Prenumeration kan ske hos hrr. bokhandlare och genom postverket. Pris: Kr. 3: 50 för år, postarvode 35 öre. Lösnummer: 25 öre. Annonspris: Kr. 20 för hel sida. Del af sida betingar motsvarande del af pris. Annonser mottagas å »Framåts» annonsbyrå, Kungsgatan 60, alla hvardagar kl. 12—1 e. m.

I redaktionsangelägenheter hänvänder man sig till Frk. Alma Åkermark, 2:dra Långgatan 40, Göteborg (träffas tisdag och fredag 12—2 e. m.)

J. SCHUBACK^s Frukthandel

GÖTEBORG

32 Kungsgatan 32,

rekommenderar sitt väl sorterade Frukthemagasin, försedt med såväl finare som ordinära frukter.

Sydsvenska Musikhandeln.

44. Kyrkogatan 44.

Specialitet: Billiga priser. Kataloger gratis

J. INGEMARSSON,

Försäljningsmagasin,

27 Östra Hamngatan 27,

rekommenderar sitt stora lager af
Möbel- och Gardintyger,

Bord- och Pianotäcken,

Säng- och Resfiltar,

Antimakassar och Pi-
quétäcken,

Afpassade Mattor

m. m.

Alfred Agrell,

Kyrkogatan n:o 28,

midtför Domkyrkan,

Försäljer alla sorters **Strump-** och
Stickgarner samt **Tricotvaror**, så-
som **Strumpor**, **Tröjor**, **Kalsonger**
af **hellylle**, **halfylle**, **bomull** och **silke**,
för **Damer**, **Herrar** och **Barn**, **Dame-**
västar, **Damekoftor**, **Underkjolar**,
Tricotdräfter för **gossar** och **flic-**
kor, **Normalunderkläder**, **Tricotlif**,
Maggördlar, **Vantar**, m. m.

OBS! Egen tricottillverkning.

Billigaste priser

hos

Alfred Agrell,

Kyrkogatan nr 28,

midtför Domkyrkan.

Uti Wienerångbageriet,

Drottninggatan 35,

Finnes dagligen färskt bröd af
alla slag:

Wienerbröd, **Dagmarmun-**
kar, **Suckatkakor** och **kran-**
sar äfvensom **Thebröd** och
Conditorivaror.

Filialförsäljning:

Storgatan n:o 9.

Fredrik Sköld & Co.,

57 Kungsgatan 57,

rekommendera ett ständigt välso-
rteradt lager af stilfulla och välgjorda
Damekappor till

billiga priser.

Wickman & Stillström.

Speceri, Vin- & Diversehandel,

Göteborg,

23. Kyrkogatan 23.

Filialaffär:

S. Victoriagatan 8.

Axel Gillblad & Co.,

Domkyrkoplatsen.

Manufakturhandel

En gros & En détail.

Svart Siden & Merinos

af prima kvalitet och till ovanligt billiga priser.

Klädningstyger,

rikt urval.

Sybehör & Garnérsaker.

Möbel- & Gardintyger

samt

ett stort urval af

DAME-KAPPOR

tillverkade **endast** af utmärkt goda tyger

samt elegant utstyrda.